τινα μνημεῖα τῆς ὑπαίθρου. Οὕτω αὕτη ἀπετύπωσε τὸ παρὰ τὸ χωρίον Ἅγιος Μᾶρκος κείμενον ἐκκλησίδιον τοῦ Ἁγ. Μερκουρίου, τὸ ὁποῖον, ὅπως εἰς τὴν ἔκθεσιν τοῦ 1964 ἀνεφέρθη (βλ. ΑΔ 20 (1965): Χρονικά, σ. 400), φέρει ἀξιολόγους τοιχογραφίας τοῦ 11ου αἰῶνος. Ἐπίσης ἀπετύπωσε τὴν ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους ἱερὰν μονὴν τοῦ Ὑψηλοῦ Παντοκράτορος. Τέλος ἐσχεδίασε καὶ ἐμέτρησε τὴν εἰς τὴν Κασσιώπην τῆς ΒΔ. ἄκρας τῆς Κερκύρας πύλην τοῦ αὐτόθι μεσαιωνικοῦ Φρουρίου.

Ἀφ' ἑτέρου τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1965 ἀφίχθη εἰς Κέρκυραν ἡ Ἔφορος τῶν Νεωτέρων Μνημείων δ. Κ. Φατούρου, ἡ ὁποία προέβη εἰς τὴν ἀποτύπωσιν καὶ μελέτην τῶν οἰκοδομικῶν φάσεων τῆς ἐκ τοῦ πολέμου βλαβείσης καθολικῆς μητροπόλεως τῆς Κερκύρας (τοῦ καλουμένου Ντόμου), τῆς ὁποίας ἐπίκειται ἡ ἀναστήλωσις ὑπὸ τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

ΚΑΘΑΡΙΣΜΟΙ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΧΩΡΩΝ

Μεταξὺ τῶν σημαντικωτέρων ἐργασιῶν τοῦ 1965, νομίζω ὅτι θὰ πρέπῃ νὰ θεωρηθοῦν καὶ οἱ καθαρισμοὶ τῶν ἀρχαιολογικῶν χώρων τῆς Νήσου Κερκύρας, διὰ τὸν λόγον ὅτι οὗτοι συμπεριέλαβον καὶ μερικὰς οὐσιώδεις συντηρήσεις τῶν μνημείων των, ἐπιβληθείσας ἀπὸ τὴν παρατήρησιν ὅτι αἱ γνωσταὶ κλιματολογικαὶ συνθῆκαι τῆς νήσου δημιουργοῦν εἰς τὰ μνημεῖα σοβαρωτάτην φθορὰν τοσούτῳ μᾶλλον σοβαρὰν καθ' ὅσον τὸ ὑλικὸν των εἶναι ἐντόπιος πωρόλιθος, συνήθως μαλακός.

Ἀπὸ τὴν κτηθεῖσαν πεῖραν ἐσχηματίσαμεν τὴν πεποίθησιν ὅτι εἰς τὴν Κέρκυραν ἐπιβάλλεται νὰ διατηροῦνται ὑπὲρ τὸ ἔδαφος μόνον τὰ ἀπολύτως ἀπαραίτητα ἀρχιτεκτονικὰ μέλη τῶν ἀρχαίων, ἐρειπίων, πάντα δὲ τὰ ἄλλα νὰ ἐπιχώννυνται διὰ νὰ ἀποφεύγεται ἡ ἄλλως μοιραία καταστροφή των, τὰ δὲ ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ἐδάφους ἀπομένοντα ἀρχιτεκτονικὰ μέλη νὰ ἐπαλείφωνται μὲ κατάλληλον μονωτικὸν ὑγρὸν διὰ τὴν προστασίαν των. Ὡς τοιοῦτον μετεχειρίσθημεν τὸ Arbazit, τὸ ὁποῖον καὶ ἐπὶ μνημείων τῶν Ἀθηνῶν ἔχει χρησιμοποιηθῆ μὲ καλὰ ἀποτελέσματα. Διαποτίζει τὸν λίθον χωρὶς νὰ τὸν χρωματίζῃ καὶ χωρὶς νὰ σχηματίζῃ ἰδιαιτέραν ἐπ' αὐτοῦ ἐπιφάνειαν, ἡ ὁποία μὲ τὰς συστολὰς ἢ διαστολάς της θὰ ἐπέφερε τὴν φθορὰν τοῦ λίθου. Τὸ μόνον του μειονέκτημα εἶναι ἡ μικρὰ χρονικὴ ἀντοχή του, ἀπαιτεῖται δηλαδὴ ἡ δι' αὐτοῦ ἐπάλειψις ἀνὰ τρία ἢ τέσσαρα ἔτη.

Λεπτομερέστερον ἡ ἐκτελεσθεῖσα ἐργασία ἔχει ὡς ἑξῆς:

Εἰς τὸν ἀρχαῖκὸν *ναὸν τοῦ Καρδακιοῦ* (Πίν. 337 α), ὁ ὁποῖος εἶναι καὶ ὁ καλύτερον σῳζόμενος ἐκ τῶν ναῶν τῆς Κερκύρας, ἐκαλύφθησαν διὰ χώματος τμήματα τοῦ θεμελίου του, τὰ ὁποῖα δὲν ἦτο ἀπαραίτητον νὰ εἶναι ὁρατά, ἀνεστράφησαν ἐρριμμένα κιονόκρανα, διὰ νὰ παρουσιάζουν πρὸς τὰ ἄνω τὸν ἄβακα ἀντὶ τοῦ περισσότερον εὐαισθήτου ἐχίνου, καὶ τέλος ἐγένετο ἐπάλειψις μεγάλων ἐπιφανειῶν τῶν ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν του διὰ τῆς προαναφερθείσης μονωτικῆς οὐσίας.

Ὅμοιαι ἐργασίαι ἔγιναν καὶ εἰς τὸν ἀρχαιολογικὸν χῶρον *τοῦ ναοῦ τῆς Ἀρτέμιδος*, ὅπου ὅμως τὸ κύριον βάρος ἔπεσεν εἰς τὰς ἐπιχωματώσεις, διότι ἐκτὸς τοῦ βωμοῦ ἐλάχιστα εἶναι τὰ σῳζόμενα ἐρείπια τοῦ ναοῦ. Εἰς τὸν βωμὸν συνεκολλήθησαν πολλὰ ἑτοιμόρροπα τεμάχια, ἐκαθαρίσθη δὲ ὁλόκληρος ἀπὸ τοὺς μύκητας τῆς ὑγρασίας καὶ ἠλείφθη διὰ τοῦ προαναφερθέντος μονωτικοῦ ὑγροῦ.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ἐργασιῶν εἰς τὸν χῶρον, μᾶς ἐδόθη ἀφορμὴ νὰ διενεργήσωμεν καὶ μικρὰν σκαφικὴν ἔρευναν, διὰ τὴν ὁποίαν ἐγένετο λόγος ἀλλαχοῦ (σελ. 324 - 325).

Εἰς τὴν *Ρόδαν* τῆς βορείου παραλίας τῆς νήσου ἔγινε κατὰ τὸ 1965 συστηματικὴ ἐργασία καθαρισμοῦ καὶ συντηρήσεως τῶν ἐρειπίων τοῦ ναοῦ τοῦ 5ου π.Χ. αἰῶνος (Πίν. 337 β - γ). Διὰ πρώτην φορὰν μετὰ πολλὰ ἔτη ἐκαθαρίσθη ριζικῶς ὁ χῶρος ἀπὸ τὴν βλάστησιν. Μὲ ὀδυνηρὰν ὅμως ἔκπληξιν διεπιστώσαμεν, ὅτι τὰ κατώτατα τμήματα τῶν θεμελίων τοῦ ναοῦ, ὅσα δηλαδὴ ἐπὶ πολλοὺς μῆνας τοῦ ἔτους εὑρίσκοντο ἐντὸς τοῦ ἐκ τῶν βροχῶν λιμνάζοντος ὕδατος καὶ τῆς ἰλύος, ἦσαν εἰς ἀθλίαν κυριολεκτικῶς κατάστασιν (Πίν. 337 δ). Ἀλλὰ καὶ τὰ ἄλλα τμήματα τῶν ἐρειπίων δὲν ἦσαν εἰς πολὺ καλυτέραν κατάστασιν, αἱ δὲ ἐπιφάνειαί των ἀπελεπίζοντο ἐκ τῆς ἐπιδράσεως τῶν καιρικῶν συνθηκῶν καὶ ἐκ τῆς ἰδιομορφίας τοῦ ὑλικοῦ, μαλακοῦ ἐντοπίου πωρολίθου. Ὅσα τεμάχια ἐκ τούτων κατέστη δυνατόν, συνεκολλήθησαν, οἱ περισσότεροι δὲ ἀπὸ τοὺς παλαιοὺς ἀνασκαφικοὺς λάκκους ἐπληρώθησαν μὲ ἄμμον καὶ ἀμμοχάλικον, εἰς τρόπον ὥστε ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν νὰ φαίνεται πλέον μόνον ἡ (δι' Arbazit μονωθεῖσα) ἐπιφάνεια τῶν ἐρειπίων, ἡ ὁποία ἐπαρκεῖ διὰ τὴν κατανόησιν τοῦ σχήματος τοῦ ναοῦ.

Παραλλήλως πρὸς τὰς ἐργασίας αὐτὰς ἐγένετο καὶ λεπτομερὴς ἀποτύπωσις τῶν ἐρειπίων τοῦ ναοῦ.

Ἀναφέρω ἐπίσης τὸν συστηματικὸν καθαρισμὸν τοῦ λεγομένου *Νέου Ἐνετικοῦ Φρουρίου* τῆς πόλεως, τὸν πρῶτον, ὁ ὁποῖος ἐγένετο ἀπὸ πολ-

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
25/09/2024 08:04:01 EEST - 3.135.184.109

λῶν ἐτῶν. Τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ ἀχανοῦς καὶ δαιδαλώδους φρουρίου ἀπηλλάγη ἀπὸ τὴν ἀγρίαν βλάστησιν, ἡ ὁποία περιελάμβανε καὶ πλῆθος τεραστίων καὶ καταστρεπτικῶν «βρωμοδένδρων» καὶ τινας συκέας· τούτων αἱ ρίζαι ἐψεκάσθησαν μὲ εἰδικὸν ζιζανιοκτόνον. Ὁ Πί ν. 337 ε - ς' δεικνύει τὰ εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ Φρουρίου κτήρια τῆς Ἀγγλικῆς ἐποχῆς μετὰ τὸν καθαρισμόν των.

ΑΛΛΑ ΠΡΟΣΚΤΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΚΕΡΚΥΡΑΣ

Πλὴν τῶν ἐξ ἀνασκαφῶν προερχομένων ἀρχαίων, εἰς τὸ Μουσεῖον Κερκύρας κατετέθησαν ὑπὸ ἰδιωτῶν καὶ τὰ ἑξῆς ἀρχαῖα :

Τὸ εἰκονιζόμενον εἰς τὸν Πί ν. 338 α χαλκοῦν ἀγαλμάτιον ἱσταμένου γυμνοῦ νέου κατέθεσεν ἡ δ. Σοφία Μπαμίχα, δηλώσασα ὅτι τοῦτο προέρχεται ἀπὸ τὸ Δέλβινον τῆς Β. Ἠπείρου, ὁπόθεν ἐκομίσθη εἰς τὴν Κέρκυραν πρὸ πολλῶν ἐτῶν.

Ὁ νέος κρατεῖ εἰς τὴν ἀριστερὰν του ὑνίον ἀρότρου, εἰς δὲ τὴν δεξιάν του καμπύλην γεωργικὴν μάχαιραν. Τὰ ἐργαλεῖα ταῦτα εἶναι εὔγλωττοι μάρτυρες τῶν ἀσχολιῶν τοῦ ἀναθέτου, ὁ ὁποῖος μετὰ εὐτυχῆ ἐσοδείαν ἀνέθεσε τὸ ἀγαλμάτιον εἰς τὴν (ἄγνωστον εἰς ἡμᾶς) προστάτιδα θεότητά του, εἰς ἔνδειξιν εὐγνωμοσύνης. Ἐπὶ τῆς ὁριζοντίως τετμημένης κεφαλῆς του πρέπει νὰ φαντασθῶμεν πῖλον. Ἀπὸ τὰς ἀδεξιότητας εἰς τὴν στάσιν καὶ τὴν διάπλασιν μερῶν τινων τοῦ σώματος, καθὼς καὶ ἀπὸ ὡρισμένας δυσαναλογίας μελῶν του, εἶναι φανερόν, ὅτι τὸ ἔργον εἶναι ἐπαρχιακὸν - περιφερειακόν, προερχόμενον ἔκ τινος ἐργαστηρίου τῆς περιοχῆς ὅπου εὑρέθη, ἢ καὶ ἐκ τῆς Κερκύρας ἀκόμη. Ὁπωσδήποτε, εἶναι ἀξιόλογος ἡ λεπτὴ ὀργανικὴ αἴσθησις εἰς τὴν ἀπόδοσιν τοῦ κορμοῦ καὶ τῶν σκελῶν. Ἀκριβὴς χρονολόγησίς του δὲν ἐπιτυγχάνεται λόγῳ τῆς ἐπαρχιακότητός του, στάσις ὅμως, σωματικὴ διάπλασις καὶ πρόσωπον συνιστοῦν χρονολόγησιν εἰς τὸ γενικὸν πλαίσιον τοῦ αὐστηροῦ ρυθμοῦ τοῦ 5ου π.Χ. αἰῶνος. Πιθανωτέρα εἶναι πάντως ἡ χρονολόγησις εἰς τὰ τέλη αὐτοῦ.

Ἡ μαρμαρίνη κεφαλὴ τοῦ Πί ν. 338 β κατετέθη ὑπὸ τοῦ ταπετσιέρη κ. Κουλούρη, ὁ ὁποῖος κατεῖχεν αὐτὴν ἔκ τινος ἐκποιηθείσης ἰταλικῆς περιουσίας καὶ εἶναι μᾶλλον διακόσμησις ποδὸς τραπέζης. Ἡ ἐργασία της εἶναι ἀρίστη, πολὺ εὐαίσθητος, συνιστῶσα χρονολόγησιν εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Αὐγούστου ἢ τῶν ἀμέσως ἑπομένων διαδόχων του. Εἰς τὴν κεφαλὴν ὅμως ὑπόκειται ἔργον τοῦ τέλου τοῦ 5ου π.Χ. αἰῶνος ἐκ τοῦ κύκλου τοῦ θωρακείου τοῦ ναοῦ τῆς Ἀπτέρου Νίκης.

ΑΡΧΑΙΑ ΚΑΤΕΧΟΜΕΝΑ ΥΠΟ ΙΔΙΩΤΩΝ

Συμπληρώνω τὴν παροῦσαν ἔκθεσιν μὲ τὴν σύντομον περιγραφὴν μερικῶν ἀρχαίων κατεχομένων ὑπὸ Κερκυραίων ἰδιωτῶν, τὰ ὁποῖα ἠδυνήθην νὰ ἐξετάσω καὶ φωτογραφήσω.

Ἡ εἰς τὸν Πί ν. 338 γ εἰκονιζομένη μαρμαρίνη κεφαλὴ μετὰ τοῦ λαιμοῦ, συνολικοῦ ὕψους 0,26 (ἡ κεφαλὴ ἔχει ὕψος 0,20), πλάτους κατὰ τοὺς κροτάφους 0,11 καὶ συνολικοῦ πλάτους 0,185 μ. ἀνήκει εἰς τὸν ἀρχιτέκτονα κ. Ἰ. Κόλλαν, ὁδὸς Μάνεση, μὲ τὴν φιλικὴν ἄδειαν τοῦ ὁποίου καὶ δημοσιεύεται. Εὑρέθη πρὸ πολλῶν χρόνων ἐντετειχισμένη εἰς τὸ φρέαρ ἐπαύλεως παρὰ τὸ Κανόνι τῆς χερσονήσου τῆς ἀρχαίας πόλεως Κερκύρας, τότε ἰδιοκτησίας Παλιοῦ καὶ σήμερον Δημητριάδη, παριστάνει δὲ τὸν Ἀπόλλωνα. Εἶναι προφανῶς ἔργον τοῦ τέλους τοῦ 2ου ἢ τῶν ἀρχῶν τοῦ 3ου μ.Χ. αἰῶνος, ὅπως μαρτυρεῖ ἡ ἄφθονος καὶ χαρακτηριστικὴ χρῆσις τοῦ τρυπάνου. Ἐκ τῆς τρυφερᾶς ὅμως ἀποδόσεως ὡρισμένων λεπτομερειῶν δὲν διστάζω καὶ δι' αὐτὴν νὰ πιστεύσω ὅτι ἀποδίδει, πιστῶς κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον, ἑλληνικὸν πρότυπον τοῦ β' ἡμίσεος τοῦ 4ου π.Χ. αἰῶνος, ἀπὸ τὸ ἐργαστήριον μάλιστα τοῦ Λεωχάρους. Πράγματι, οἱ ὀφθαλμοὶ καὶ τὸ ἀνοικτὸν στόμα ὑπενθυμίζουν ζωηρῶς τὸν Ἀπόλλωνα τοῦ Belvedere (βλ. ἰδίως τὸ ἀντίγραφον Steinhäuser τῆς Basel, AA 1925, 26 κ. ἑ. καὶ εἰκ. 2 - 4 καὶ Pfeiff, Apollon, πίν. 53), ἐνῷ ἡ κόμη ὁμοιάζει περισσότερον τὴν τοῦ Λυκείου Ἀπόλλωνος (βλ. λ.χ. Pfeiff, ἔ.ἀ. πίν. 52 καὶ σ. 129 : Scorpios - Flechte). Ἡ κίνησις τοῦ σώματος, ἂν κρίνῃ κανεὶς ἀπὸ τὴν ὅλην στάσιν τῆς κεφαλῆς, ἦτο ἀρκετὰ ζωηρά.

Εἰς τὸν Πί ν. 338 δ ἀπεικονίζεται ἀκέφαλον ἄγαλμα γυμνοῦ νέου, ὕψ. 0,64 μ., φέροντος μόνον χλαμύδα, τὸ ὁποῖον εὑρίσκεται εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ μηχανικοῦ κ. Κορκοτσάκη, ὁδὸς Ἀλκινόου 9. Τὸ ἄγαλμα παριστάνει τὸν Ἑρμῆν καὶ ἐποχή του εἶναι, ὅπως μαρτυροῦν ἡ ὅλη ψυχρὰ ἐργασία καὶ ἡ λελεασμένη ἐπιφάνεια, ὁ 2ος ἢ καὶ ὁ 3ος ἀκόμη αἰὼν μ.Χ. Καὶ ἐδῶ φαίνεται πάντως νὰ ὑπάρχῃ ἀπήχησις κάποιου ἑλληνικοῦ προτύπου τοῦ 4ου π.Χ. αἰῶνος.

Γ. ΔΟΝΤΑΣ

*

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
25/09/2024 08:04:01 EEST - 3.135.184.109

Κέρκυρα: α. Ὁ ὑστεροαρχαϊκὸς ναὸς εἰς Καρδάκι μετὰ τὰς ἐργασίας, β - γ. Ἀπόψεις τοῦ κλασσικοῦ ναοῦ εἰς Ρόδαν μετὰ τὸν καθαρισμόν, δ. Τμῆμα τῆς ΒΑ. γωνίας τοῦ σηκοῦ τοῦ κλασσικοῦ ναοῦ Ρόδας, ε - ς΄. Νέον Φρούριον Κερκύρας. Τμῆμα τῶν (Ἀγγλικῶν) οἰκοδομημάτων μετὰ τὸν καθαρισμὸν

Γ. ΔΟΝΤΑΣ

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
25/09/2024 08:04:01 EEST - 3.135.184.109